

צילום מאיר דהן

"אבא היה אַ לעבעדיקער,

אַ געשמאקער"

איש תל אביב היה הרה"ח הרב שלום דובער בוטמן ע"ה, שהלך לעולמו בשבוע שעבר. הוא היה בשר מבשרה של קהילת חב"ד בתל אביב רבתי. ככל שזו שינתה את צביונה והפכה לבוהמית ופלורליסטית יותר, הדבר לא נגע ולא פגע בדמותו של החסיד שעשה דרכו כל יום, בעקשנות חסידית, אל בית כנסת חב"ד הוותיק במדרחוב נחלת בנימין, כשהוא מהווה דוגמה חיה ומוחשית לחסידים של פעם שהיו הולכים ברחובות מוסקבה או לנינגרד, מבלי להתפעל מה'עולם' הגדול שמאיים לשטוף אותם במודרניות קורצת.

בנו הרב יוסף יצחק בוטמן, משגיח ישיבת 'תומכי תמימים' בלוד, מנסה לתמצת את דמותו של אביו:

"אבא היה אַ לעבעדיקער [חי להחיות], אַ געשמאקער [נעים ועם טעם מיוחד], בעל שמועה, בעל מנגן, וחסיד אכפתי לזולתו בצורה יוצאת דופן".

תולדות חייו הסוערים, ותחנות חייו אשר חצו ימים ויבשות, לצד זכרונות ותעודים אשר שמע וסיפר במשך ימי שנותיו, מהווים חלק בלתי נפרד מיריעת חייו. זכרונו המופלא לצד הרגש החסידי בו סיפר מאורעות בדברי ימי החסידים של הדור השישי והשביעי, בבחינת "אזכרה ימים מקדם", הופכים את סיפור חייו למרתק במיוחד.

אל תוך חיי מסירות נפש

הרב שלום בער בוטמן נולד במוסקבה בי"ב אלול תרצ"ד לאביו הרב שניאור זלמן בוטמן ולאמו מרת יהודית, נינת כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק'.

בהיותו עולל, נאסר אביו ר' זלמן והוגלה, וחיי המשפחה הפכו למסכת ארוכה ומרובה תלאות של מסירות נפש למען שמירת חיים יהודיים וחסידיים.

בימי מלחמת העולם השנייה עבר שלום בער הצעיר תלאות וטלטלות, ורק בניסים ניצל. כבר משחר ילדותו חי בינות לחסידים, בתוככי קהילה חסידית, דבר שאינו מובן מאליו כלל. כך למשל, בגיל 11 השתתף בחתונה חסידית נדירה של ר' יוסף וילנקין. זו התקיימה בסמרקנד, חודשים ספורים לאחר סיום מלחמת העולם השנייה.

"החתונה התקיימה באמצע חורף תש"ו. הייתי אז ילד בן 11, ונדהמתי לראות בחתונה כל כך הרבה חסידים בצוותא... החתונה נמשכה מתוך שירה ושמחה עד מאוחר בלילה. לאחר כמה שעות של שמחה, זכור לי שהרה"ח ר' מענדל דובראווסקי התיישב לומר מאמר חסידות, והכל התיישבו סביבו.

"חתונה נוספת שהתקיימה בסמרקנד באותה

חסיד תל אביבי עם מתיקות מיוחדת

דומה כי אי אפשר להפריד בין תל אביב החב"דית לבין דמותו של המשפיע הרב שלום בער בוטמן שהיה עשרות שנים חלק מההוויה, בשר מבשרה של קהילת חב"ד בתל אביב. דמותו החסידית בלב הנוף התל אביבי המודרני, היה סמל ודוגמה לחסיד שחי בתוך העולם, ולא מתפעל ממנו << "בית משיח" משרטט קווים לדמותו של החסיד בעל המתיקות הלבבית המיוחדת שנלקח בשבוע שעבר לעולמו, זקן ושבע ימים

מאת שניאור זלמן ברג

עם הרבי בסידור קידושין של אחותו גב' לאה שתחי', עם בעלה ה'חוזר' הרב יואל כהן ע"ה

שנה, היתה של הרה"ח ר' זלמן קוראטין, בנו של המשפיע הידוע הרה"ח ר' שילם. גם בחתונה זו הגיעו חסידים רבים, והתוועדו יחדיו שעות ארוכות – אירוע נדיר באותן שנים".

בחודשים הבאים הצליחה משפחת בוטמן לצאת מרוסיה בבריחה הידועה דרך לבוב. בני המשפחה הגיעו למחנה העקורים ווגשייד באוסטריה, שם ארגן אביו סדרי לימוד לנערים ששהו במחנה העקורים. בין התלמידים נמנה כמובן גם בנו שלום דובער.

בתקופה הבאה עברה המשפחה להתגורר בפריז. זמן מה לאחר מכן, נפתחה הישיבה בעיירה ברינואה הסמוכה, אליה הצטרף שלום בער. הוא למד בחברותא עם התמים זאויל איידלקופ.

עם הרבי בפריז

בהיותם בפריז, התארחו בני משפחת בוטמן בבית דודם הרב זלמן שניאורסאהן, שם גם התארחו הרבנית חנה אמו של הרבי לאחר יציאתה מרוסיה.

זמן קצר לאחר מכן הגיע הרבי מארצות הברית כדי לפגוש את אמו, שאותה לא ראה במשך קרוב לעשרים שנה. "אף שהוא לא התארח בבית דודנו", סיפר הרב בוטמן לימים – "הרבי התארח בבית המלון אדוארד השביעי, בפלאס דה לה אופרה – את ליל הסדר ערכנו כולנו ביחד.

"אני זוכר היטב את אותו ליל סדר. הרבי ישב בראש השולחן. אמו ישבה לימינו, ולצדה שאר הנשים, והגברים ישבו בצד השמאלי של השולחן. הייתה זו סעודת חג משפחתית.

"אני הייתי אז בגיל שנים עשרה, ואני זוכר שהרבי קרא מתוך הגדה חדשה בהוצאת קה"ת, עם פירושו החדש והמקורי שאך זה עתה יצא לאור לראשונה. אם אינני טועה, הייתה זו הפעם הראשונה שבה הרבי קרא לביל הסדר מתוך ההגדה החדשה שלו שנדפסה באותה תקופה.

"הרבי נשאר בפריז עד אחרי חג השבועות. בשבתות שבמהלך התקופה בין פסח לבין חג השבועות, מקובל ללמוד מתוך מסכת 'פרקי אבות', פרק בכל שבת. זכורני שכאשר למדנו את פרק ה', אמר לי הרבי, "את המשניות האלו עליך ללמוד, לא רק לקרוא... בשבוע הבא אבחן אותך על ארבעים ושמונה דברים שבהם התורה נקנית".

"אני אמנם התכוננתי ולמדתי את המשנה, אבל הרבי בסוף לא בחן אותי. "בליל חג השבועות, נהוג שנשארים ערים וקוראים את 'תיקון ליל שבועות'.

באותו חג שבועות שכחו גבאי בית הכנסת להשאיר את האורות דלוקים, וכך נאלצנו להביא נרות ולהניחם מסביב לבימת קריאת התורה. התאספנו כולם בסמוך לנרות לאמירת התיקון, ואני זוכר את צורת הקריאה של הרבי – הוא אמר את כל המילים בבירור, אבל קרא מאוד במהירות. "כאשר סיים הרבי את קריאת התיקון, הוא לבש את מעילו כדי לצאת החוצה בדרכו לבית המלון שבו שהה. לא היה מדובר בהליכה קצרה – היא הייתה אמורה לקחת כמחצית השעה. הימים היו ימי הקיץ ומזג האוויר בחוץ היה חם, ואבי אמר לרבי שהוא יכול לוותר על המעיל. אבל הרבי ענה, 'אין זה ראוי לצאת החוצה בקפוטת משי שאינה מכוסה'.

"אני רציתי להפגין את חכמתי, ואמרת לרבי, 'אני ראייתי אנשים צרפתיים שמסתובבים בחוץ במעילי משי. זה בסדר'. "הרבי חייך אלי, ואמר בהלצה, 'כן, אבל הם גם חבושים בכובע צילינדר'. הרבי התכוון לכובע עשוי משי שאנשי האליטה הצרפתית נהגו לחבוש בימים ההם. "אחר כך הוא הסביר שפעם היה יחד עם הרבי הרי"צ בשבת בעיר ווינה, והוא הסתובב בחוץ לבוש בקפוטת המשי שלו; הרבי התבטא בקשר לכך, 'הבחנתי שחמי לא מרוצה מכך'. לכן הוא לבש את מעילו. "באחד הימים שאל אותי הרבי 'מה אתה לומד', וענית: פרק "זההב". הרבי הוסיף ושאל אותי שתי שאלות: א) אם הזהב קונה את הכסף. ב) והאם הכסף קונה את הזהב.

ברינאוה. הת' שלום דובער בוטמן ראשון משמאל. ראש הישיבה הוא הרב משה רובינסון

לקחתי את הנוסח, וביקשתי מאבי לצרף ל'כתב'. בספר 'ימי בראשית', מופיע ה'כתב ההתקשרות' בכתב-יד, וזהו כתב היד שלי... בעוד שראשי הישיבה בברינאוה עמדו מאז ואילך בקשר עם הרבי, הרי שלבחורים עצמם כמעט ולא היה עמו קשר.

בשנת תשי"ב הגיע מארה"ב לברינאוה אורח עם אווירה של 770. היה זה הת' שלום חסקינד, לימים לגיסו של ר' שלום בער בוטמן. הת' שלום חסקינד היה אז בדרכו בשליחות הרבי למרוקו וארץ הקודש, ובינתיים עצר למשך מספר ימים בברינאוה. ר' שלום בער התרשם מאוד מהאווירה הייחודית שהביא עמו:

"זה היה בתחילת חודש סיון תשי"ב. לישיבתנו הגיע שליח של הרבי, הבחור התמים ר' שלום חסקינד, בנו של אחד מחשובי זקני החסידים הנודע ר' דובער חסקינד ז"ל. הוא היה בדרכו לאה"ק ולמרוקו בשליחות הרבי לבקר שם את המוסדות, ולהביא לרבי דיווח חי מהיהודים הנמצאים שם.

"בשבילנו – תלמידי הישיבה – זו היתה חוויה מיוחדת ושמחה גדולה מאוד. הקשר עם הרבי באמריקה באותן שנים כמעט שאף לאפס. לא היו כמעט אנשים שנסעו מהכא להתם או בחזרה כפי שזה כיום. הקשר שלנו עם הרבי ועם מה שקורה בחצרות הקודש, היה באמצעות מכתבים שקבלנו מבחורי הישיבה ששהו אצל הרבי.

"אני באופן אישי 'נדבקתי' אליו מאוד בביקורו זה. בפיו היו אין סוף סיפורים על הרבי הריי"צ והרבי שלנו, ובצמא שיתיני כל מוצא פיו. כל הענין של 'רבי' היה אצלנו רק מפי השמועה וסיפורים ששמענו – שכן אף אחד מאתנו לא זכה לראות את הרבי."

מונטריאול, אדר תשי"ז. פרידה מאביו לפני הנסיעה לארץ הקודש לחתונתו

'אוי אוי' בקריאה ספונטאנית, ומיד יצא מן החדר."

ר' שלום בער עצמו היה מעורב בהתקשרות של אנ"ש בצרפת אל הרבי. היה זה בשנת תשי"י כאשר נסע החסיד ר' יצחק גולדין לארה"ב, ור' ישראל נח בליניצקי הגיע לר' שניאור זלמן בוטמן, וביקשו להכין 'כתב התקשרות' לרבי, שיואל לקבל עליו את הנשיאות.

הרב בוטמן ביקש את עזרת בנו שלום בער, בכתיבת כתב ההתקשרות. שלום בער, אז נער כבן 16, ראה את הנוסח, והציע לאביו להוסיף נוסח מסויים בתוך ה'כתב'.

"יש מכתבים שהרבי הריי"צ כתב אחרי פטירת אביו אדמו"ר הרש"ב נ"ע, ומשם

"הרבי שאל אותי שתי שאלות פשוטות, שתשובתן מופיעה בתחילת המשנה, הרבי רצה כנראה לשאול אותי שאלה שבוודאי אוכל לענות עליה..."

"כמה ימים לאחר חג השבועות עזב הרבי את פריז יחד עם אמו. לפני שנסע, הביא לנו תמונה שמצא ובו רואים אותו משחק שחמט עם הרבי הריי"צ. הרבי ביקש מאבי שיכין עותק מהתמונה. מסתבר שהם שיחקו את המשחק כמה פעמים, והרבי הריי"צ נהג לומר לרבי, "שחק על אמת!", כלומר, שלא יוותר מראש וייתן לרבי הריי"צ לנצח את המשחק.

"זמן קצר לפני עזיבתו של הרבי את פריז, התקיימה התוועדות בביתנו. באותה התוועדות הסביר הרבי לכל אחד ואחת מהנוכחים כיצד על פי הקבלה מתאימים שמותנו לתכונות האופי שלנו. אחר כך נתן הרבי לכולם מתנות.

"לנשים נתן הרבי מערכת כלי חרסינה. לי נתן הרבי ספר מאמרים של הרבי הריי"צ. לאחי הצעיר שמואל, שהיה אז בגיל שלוש, נתן הרבי זוג אופניים שלהם היו מחוברים גלגלי עזר. לאחותי הגדולה העניק הרבי אלבום לאיסוף בולים.

אורח עם אווירה של 770

בשנים הבאות המשיך ר' שלום בער ללמוד נגלה וחסידות בישיבה בברינאוה, ובד בבד להתבשם מגדולי החסידים כמו הרב ניסן נעמנוב והרב ישראל נח בליניצקי. הרב בוטמן זכר היטב את אותם ימי הסתלקות: "בשנת תשי"ה הייתי בן 16. אני זוכר היטב את ההסתלקות של הרבי הריי"צ נ"ע. למדתי אז בישיבה בברינאוה, ומישהו הביא את המכתב מהדואר. בחדר אחד התאספו בחורים, חלק היו על הריצפה עם בכיות גדולות. הרגישו כמו ל"ע בן משפחה שנפטר. שאלו: 'מה קרה?' כשראו את המחזה, הבינו ש'זהו זה'.

"ביקשו ממני שאני אביא לר' ניסן נעמנוב את המברק שהודיע על ההסתלקות. ר' ניסן נעמנוב היה אז לפני התפילה, כשטליתו על שכמו. חשבתי לעצמי: אתן לו המברק, ואצא מיד, וכך אכן עשיתי. הוא לקח את המברק, בלי להסתכל בתוכנו, הניד בראשו לאות תודה, והניח אותו בכיסו. מה היה אחר כך, כבר לא ראיתי.

"אחרי ה'שבעה'", נזכר הרב בוטמן ברגע בלתי נשכח מהימים ההם, "המשגיח של חסידות ר' זלמן לויטין חלה ולא היה בישיבה. ר' ניסן החליף אותו בסדר חסידות, וישב ליד שולחן קטן בישיבה, ראשו מונח על ידו על השולחן. לפתע התחיל לצעוק:

הרב בוטמן בלשכתו של הרב ישראל מאיר לאו הרב הראשי לשעבר

בתקופת שהותו בניו יורק, נטל הת' שלום בער בוטמן חלק פעיל בפעילויות להפצת היהדות והחסידות. בדיווחים שהתפרסמו בכתבי עת ובעלוני מאותן שנים, שמו עולה שוב ושוב כאחד הפעילים בפעילויות השונות.

בקיץ תשט"ז זכה להימנות בין קבוצת התמימים שנשלחו לארץ הקודש. אלה באו לחזק את חסידי חב"ד לאחר הפיגוע הנורא בכפר חב"ד בו נרצחו חמישה תלמידים ומדריך. במהלך הביקור התמימים שלום בער בוטמן נאם במספר מקומות, ואף זכה לאתר את תמונת הרבי בילדותו, אצל דודת הרבי מרת רחל שניאורסאהן. כך התפרסמה התמונה לציבור הרחב.

דחה את החתונה

בהגיעו לפרקו, השתדך עם מרת דבורה, בת החסיד הרב שמריהו גורארי, מחשובי עסקני חב"ד בארץ הקודש.

טרם יצא מ'בית חיינו' לארץ הקודש, קיבל הוראה מהרבי לעצרו בדרכו בלונדון, שם יחזור מההתוועדות האחרונה, ויעורר ויחזק את אנ"ש.

יום חתונתם של בני הזוג בוטמן נקבע באותו יום של חתונת הרב יצחק ומרת שמחה יזגר ע"ה - ג' באדר שני תשי"ז. בחב"ד של אותן שנים, היה בכך משום הפרעה הדדית, שכן לא היו די חסידים שירקדו על כל החתונות...

כשנודע הדבר לרב בוטמן, ביקש למנוע עגמת נפש מהזוג הצעיר השני, והוא שינה מרצונו את תאריך החתונה

לאחר חתונתם, התגרורו בני הזוג בוטמן בתל אביב, לא הרחק מבית הורי הכלה, מתוך ציפייה לשוב לארה"ב, אלא שהיה עליהם להתניח לסיפור המסמכים של מרת בוטמן.

כחודשיים לאחר החתונה, כתב הרבי לרב בוטמן מכתב חריף, על כך שלא קיבל ממנו דיווח על פעולות שעשה, וגם לא ראה את שמו בין המארגנים של נסיעת אנ"ש למירון בל"ג בעומר. הנזיפה באה על רקע העובדה שהוא היה איש עשייה כל העת, והרבי תמה על כך שאחר החתונה יש הפסקה בעדכונים אודות פעילותו. העובדה שהוא התחתן אך לא מזמן, לא הייתה 'סיבה מקלה' עבור הרבי...

בתקופה הבאה, שמו שוב הופיע מספר פעמים בגיליונות 'ביטאון חב"ד' בפעילויות שונות שנעשו באותם הימים להפצת היהדות והחסידות.

בימים ההם שלאחר נישואיו למד בבקרים חסידות בבית כנסת חב"ד ברחוב נחלת בנימין, ובשעות אחר הצהריים למד

מנחיל ההיסטוריה - טור אישי

במסגרת עבודתי כחוקר היסטוריה חב"דית, קיימתי שיחות טלפון רבות עם הרב שלום בער בוטמן ע"ה וכן עם רעייתו מרת דבורה בוטמן. הם אהבו לחלוק ידע בהיסטוריה, והכל באופן המדויק ביותר, עם רקע היסטורי, מבלי לחסוך בפרטים, עם כל הצבעים והריחות שמסביב...

הוא אהב שלימות. לא בכדי היה מקפיד כאשר פרסמו לעתים תמונות ללא פיענוח. היה בו משום 'מעתיק שמועה', בכך שהעביר זכרונות בשלימות ובבהירות. בנוסף, הוא גם היה 'בעל מספר' דגול. כאשר סיפר סיפורים, הוא ידע להכניס את השומעים לתוך הסיפור עם הפרטים והרקע. לא מעט דברים פרסמתי בשמו בבית משיח או בספרים שערכתי במשך השנים.

זכורני לפני מספר שנים פגשתי בבית כנסת נחלת בנימין. ובין איסוף מניין למנחה וארגון בית הכנסת, 'התעורר' פתאום לחיים הנוסטלגיים, ובבת אחת חזר מתוך געגועים שנים רבות אחורה.

לפני למעלה מעשור, התעוררה יוזמה לתייעוד פומבי היסטורי של חב"ד בתל אביב. לעת עתה הדבר לא יצא לפועל, אך זכיתי להיות שותף יחד עם הרב בוטמן בעבודה הראשונית שנעשתה.

והנה דברים שכתב אז אודות בית כנסת נחלת בנימין:

"ניחוחות העיירה ליובאוויטש, נשבו בבית כנסת חב"ד ברחוב נחלת בנימין וגם ב'חדר' ברחוב הרב קוק. החסידים כמו הילדים, ספגו את האווירה החמימה החב"דית האוטנטית שהיה קשה למצוא בדוגמתה במקומות אחרים. חסידים מבוגרים שעוד זכו ללמוד ב'תומכי תמימים' בליובאוויטש, עמדו בראש והובילו את כולם בדרך החסידות מבלי לנטות ימין ושמאל.

"אימפריית מוסדות לא היתה, וגם בית הכנסת היה צר, אבל האווירה החסידית, ההתקשרות לרבי והשאיפה התמידית להיות חסיד אמיתי, היו את עמודי התווך אצל התל-אביבים. עם השנים, האווירה והדמויות, בתי הכנסת, הישיבה והתלמוד תורה, צעירי חב"ד ואגודת חסידי חב"ד דאז, מתחילים להישכח - וחבל".

שניאורסאהן, זכה לקירוב מיוחד בכך שהוזמן לסעודות החג של הרבי שנערכו בדירת אדמו"ר הרי"צ, זכות שזכו לה באופן קבוע רק חשובי וזקני החסידים, בעוד ר' שלום בער היה אז בחור ישיבה. מספר בנו הרב יוסף יצחק בוטמן: "אבא היה מוזמן לשבת בשולחן, והיה חלק מהמוזמנים בשל קירבת המשפחה. בזכות כך, יכול היה אבא כבר בליל הסדר הראשון בשנת תשי"ד, לתעד את מנהגי הרבי ששולבו כעבור שנים בספר 'אוצר מנהגי חב"ד'".

אורח צעיר שולחן המלך

בחודש אדר תשי"ד חצתה משפחת בוטמן את האוקיינוס, והתיישבה במונטריאול שבקנדה. באחד הימים נסעה אִם המשפחה מרת יהודית יחד עם הילדים לביקור אצל הרבי בניו יורק. כאשר נכנסו ליחידות, הרבי שאל את הילדים אם הם זוכרים אותו מהביקור שערך עמם בפרזי, ומיד השיב כי הוא זוכר אותם...

ר' שלום בער נותר בניו יורק, ונכנס ללמוד בישיבה במקום. כצאצא למשפחת

בר מצוה לבניו התאומים. מימין לשמאל: אביו הרב זלמן בוטמן, הרב שלום דובער, הת' יהודה בוטמן, הת' יוחנן בוטמן

בשליחות הרבי לרומניה, ומאז נותר הרב בוטמן כמשפיע יחיד בקהילת חב"ד המרכזית בתל-אביב.

בשנים האחרונות נהרס הבניין בו שכן בית הכנסת, והקהילה עברה בינתיים להתפלל בבית כנסת חלופי ברחוב 'בנה'. הרב בוטמן אף הוא לא ויתר, והמשיך לפעול גם במקום החדש בתפקידו כגבאי ומשפיע.

שליח במדרחוב התל אביבי

כאמור, כבר בצעירותו היה הרב שלום בער בוטמן אחד הפעילים המרכזיים בכל הקשור ל'מבצעים'. הוא היה מראשוני המתנדבים לכל פעילות. בכשרונות ובסגנונו החסידי החם והלבבי, ידע למצוא מסילות ללבם של אנשים.

עבורו, מילוי ההוראות של הרבי, היו מטרה נעלית. לא בכדי, מונה במשך השנים לחבר הנהלת צעירי אגודת חב"ד בארץ הקודש, ובמסגרת זו פעל רבות בעסקנות חב"דית הארצית והתל אביבית.

הנה אפיזודה קטנה, מתוך דברים שסיפר בעצמו:

"ביום כ"ה תשרי תשמ"ה, לפני נסיעתי ארצה לאחר שהותי ב-770 כמנהגי בזמן שמחתנו מידי שנה, עמדתי על יד פתח חדרו של הרבי על מנת לקבל ממנו את ברכת הדרך. באותו מעמד נתבקשתי על ידי הרבי לעשות בארץ הקודש 'טראסק' [רעש] כלשונו הק' - בנוגע למה שדובר בהתוועדות השבת.

"יום קודם לכן, בהתוועדות מוצאי שבת בראשית כהמשך לשמחת תורה, עורר הרבי על הצורך 'להשתדל ככל האפשר, ויותר מזה, לפעול שכל אחד ואחד מישראל בכל מקום ובכל מעמד ומצב יהיה לו שיעור קבוע בלימוד התורה'.

"ואכן, עם שובי ארצה התחלתי לפעול

הרב בוטמן נואם בהתוועדות י"ט כסלו בבית כנסת 'מאה שערים' בתל אביב. מימין לשמאל: הרב בוטמן, הרב יצחק ידידיה פרנקל אז רבה הראשי של תל אביב, הרב יוסף גרליצקי שליח הרבי בתל אביב

בכו ביום הכיפורים, ורקדו בשמחת תורה" כדברי הרב בוטמן.

בשנת תשל"ז מונה הרב שלום דובער למשפיע בית כנסת 'נחלת בנימין'. המשפיע הקודם היה דוד רעייתו, הרה"ח ר' משה גורארי' שהיה מראשי המדברים בהתוועדויות. לאחר פטירתו בשנת תשל"ג נותר חלל ריק. ארבע שנים לאחר מכן, מונו שני משפיעים חדשים - הרב ישראל צבי הבר והרב שלום בער בוטמן. הוחלט כי הרב הבר יתוועד באידיש, ואילו הרב בוטמן בעברית.

הרב הבר ציין בזכרונותיו, כי הרגיש "שינוי אמיתי", מאז מונה למשפיע. מרשימותיו עולה עוד, כי ב"ד בטבת ביקר את הרב בוטמן בביתו, והשניים כתבו לרבי בענין המינוי החדש שלהם.

לאחר ארבע שנים נסע הרב הבר

'יורה דעה' אצל הרב שניאור זלמן גרליק, רבו של כפר חב"ד. באותם ימים מצא בגניזת בית הכנסת, אגרות קודש של רבותינו נשיאינו לצד מסמכים חשובים אותם שמר עד שהגיע לניו יורק, אז הביא הכל לרבי. את אגרות הקודש הותיר הרבי אצלו, בעוד את שאר המסמכים הורה להשיב לרב בוטמן.

בתקופה זו התמנתה רעייתו ליר"ר נשי חב"ד בארץ הקודש, ומני אז המשיכה להוביל את הארגון לאורך עשרות שנים.

כשנתיים לאחר החתונה הגיעו בני הזוג לגור בניו יורק, שם גרו עד שנת תשכ"ט, או אז חזרו לארץ ישראל וגרו בתל אביב. מאז, במשך 55 שנים, היה לחלק בלתי נפרד מהדרה ונופה של קהילת חב"ד בתל אביב.

גבאי ומשפיע מסור

הרב בוטמן השתלב יפה בקהילה החב"דית בתל אביב, שמרכזיה היה בבית כנסת חב"ד ברחוב נחלת בנימין, שם התפללו במשך השנים רבים מגדולי וחשובי חסידי חב"ד.

כבר בהתחלה, כשראה את מצב בית הכנסת, והחליט שיש צורך לשפצו. עד מהרה הצליח להתרים סכום גדול ולבנות ארון קודש חדש, כמו גם לשפץ חלקים מבית הכנסת. הוא אף דאג להתקנת מדפי ספרים ולהרחבת ספריית בית הכנסת.

"עד אז היו בבית הכנסת בקושי מספר סידורים וחומשים, וכעת היו גם ספרים ללימוד. במשך השנים צברנו כמות נאה של ספרים", סיפר לימים. בנוסף גם דאג לבנות מטבחון עבור קידושים והתוועדויות.

ר' שלום בער לא הביט על תארים או 'כתרים'; הוא פשוט הפשיל שרוולים ודאג לרווחת המתפללים. לימים אף מונה לגבאי וניהל בפועל את בית הכנסת.

"אבא ממש נשם את הקירות של בית הכנסת בנחלת בנימין", מוסיף בנו הרב יוסף יצחק לספר. "זה לא היה 'סתם' בית הכנסת, אלא בית כנסת מרכזי שבמשך שנים רבות היווה אבן שואבת לכלל חסידי חב"ד בארץ הקודש".

כאמור, בבית כנסת זה התפללו אריות שבחבורה, ובהם הרב אליעזר קרסיק, הרב נחום גולדשמיד, הרב משה גוראריה, ר' מיכאל דווארקין, העסקן הנודע ר' פינייע אלטהויז, ועוד גדולים ורבים. השולחנות והספסלים בבית הכנסת הזה ספגו כל כך הרבה במשך השנים, עד שכאשר הגיע תורם וביקש להחליף את כל הריהוט הישן של בית הכנסת - הסכים לכך הרב בוטמן בתנאי שישאירו שני שולחנות ישנים וספסל, כהמשך הדורות: "עליהם חסידים

בית כנסת חב"ד נחלת בנימין בעת הכרת הרב חיים אשכנזי לרב קהילת חב"ד המרכזית בתל אביב. מימין לשמאל: השליח הרב יוסף גרליצקי, הרב חיים אשכנזי, אחיו הרב מרדכי אשכנזי והרב שלום בער בוטמן

דולר של הרבי למי שהבטיח לו כי שמעתה יניח תפילין מידי יום...

גם בערוב ימיו, לא מצא הרב בוטמן מנוחה לעצמו, והוא פתח דוכן פעילות בנחלת בנימין, לא הרחק מפתח בית הכנסת. הרחוב שהפך למדרחוב שוקק והומה, היה כר נרחב לפעילות. בין כל המראות התל אביביים, הייתה דמותו החסידי עם המגבעת והחליפה, ליד דוכן התפילין, מוקד משיכה לרבים.

בעלי עסקים רבים באיזור היו באים אליו בקביעות כדי לזכות במצווה החשובה, לצד עוברי אורח רבים שהחיוך והפיקחות שלו כבשו אותם, וזכו אף הם להניח תפילין. במשך השנים עשה לו הרב בוטמן מנהג של קבע לרשום בפנקסו את כמות האנשים אותם זיכה בהנחת התפילין, עד שלאחר תקופה הרישומים הראו על 10,000 הנחות תפילין!!

גם כשמחמת חולשתו בשנים האחרונות נאלץ להתנייד עם כסא גלגלים, הוא לא ויתר והגיע כך למדרחוב. יהודים רבים התפעלו ממסירותו, וניגשו אליו בעצמם להנחת התפילין.

רגע מיוחד ומרגש התרחש בעת שההלוויה עם מיטתו מלווה במלווים רבים עברה במדרחוב. כשבעלי חנויות בסביבה יצאו כדי לברר את פשר ההמולה, וגילו שהנפטר אינו אלא החסיד שבמשך שנים זיכה אותם בהנחת תפילין, אף הם עזבו לשעה קלה את בתי העסק, והצטרפו למלווים לחלוק לו כבוד אחרון.

בא בימים'

בשנים האחרונות מצב בריאותו הלך ופחת, ועם זאת המשיך ופעל בכל דרך לטובת קהילת חב"ד בתל אביב, ולטובת חיזוק היהדות והחסידות ככל שיכול היה. במוצאי י' במנחם אב, השיב את נשמתו לבוראו, זקן ושבע ימים.

הלווייתו יצאה מבית הכנסת חב"ד ברחוב יבנה בו כיהן כגבאי, ולאחר מכן עברה בסמוך למקום בו שכן בית הכנסת כל השנים ברחוב נחלת בנימין. נטמן בהר הזיתים לצד רעייתו מרת דבורה, ובנו הרב ישראל בוטמן (שליח הרבי בנהריה ומנהל 'רשת אוהלי יוסף יצחק') עליהם השלום.

הותיר אחריו את צאצאיו: בנו הרב **יוסף יצחק בוטמן**, משפיע ומשגיח ראשי בישיבת 'תומכי תמימים' לוד. בנו הרב **אליהו יוחנן בוטמן**, שליח הרבי בחדרה. בנו הרב **יהודה בוטמן**, שליח ברמת השרון. בתו הגב' **חיה שינא מיכלא סגל**, קראון הייטס.

שפגש, היה מציע לו להניח תפילין, וזאת מלבד עבודתו הקבועה בדוכן התפילין במשך השנים. הוא הניח לנהג מונית עמו נסע, או לטכנאי שהגיע אליו הביתה, ובעצם עם כל מי שיכל. לעיתים אף הבטיח

בענין לצד חבריי להנהלת צעירי אגודת חב"ד. יחד הפקנו קמפיין שלטי חוצות מרהיב שבמרכזו הסלוגן 'בין עיסוק לעיסוק קרא עוד פסוק'.

מבצע תפילין אצלו היה חדור בעצמותיו. זה היה בלי חכמות ובלי טריקים. כל מי

כבוד הרב

הרב **שלמה הלפרן** שליט"א, רב קהילת חב"ד בתל אביב, משרטט קווי אופי לדמותו של הרב בוטמן:

"הרב בוטמן היה חסיד חביב שהחיוך הלבבי לא מש מפניו. יחד עם זאת, ידע גם 'לרדת' על בן שיחו בשעה שתבע ממנו שיפורים ועליה ברוחניות. גם כאשר תבע או נזף, דבריו נאמרו מתוך אכפתיות גלויה. כזה היה הרב בוטמן – יהודי וחסיד אכפתי בכל תחום.

"זו הסיבה שהוא היה אכפתי לנושא לא-מצוי אצל חסידים: ידיעת ההיסטוריה החסידית. היה אכפת לו שחסידים יידעו היסטוריה חסידית כדבעי. לא רק שהוא עצמו אסף מידע רב על ההיסטוריה החב"דית, אלא בכל עת ובכל זמן חלק מידיעותיו עם אחרים. בכל עת מצוא סיפר על התוועדות של הרבי בהן נטל חלק, כמו גם על חסידים בדור הקודם, אשר רבים מהם פגש והכיר אישית.

"הוא אף ניהל את בית הכנסת שלנו בתפקידו כגבאי. בפועל, הרב בוטמן היה לא רק גבאי, אלא ניהל את בית הכנסת מא' ועד ת'. הוא לקח על עצמו לשקם את עזרת הנשים, דאג לרצף את בית הכנסת ואף לקבץ תרומות. ועם זאת, ישר היה כסרגל והיה מקפיד לדווח בשקיפות מלאה על כל הכנסה והוצאה מעל גבי לוח המודעות בבית הכנסת, וזאת על אף שאיש לא היה מבקש ממנו דין וחשבון. הוא סבר בפשטות כי כך צריך להיות..."

"קשה לי לתאר במילים את היחס שלו כלפיי. הייתי יותר צעיר מילדיו כאשר נכנסתי לתפקיד רב הקהילה במקום חותני ע"ה. למרות הפרש השנים ולמרות הוותק הרב שלו בקהילה – הרב בוטמן פשוט 'יישר קו'. כבר מההתחלה כיבד אותי כרב. הוא דאג שבכל אירוע הרב ידבר ראשון; בהלכה שואלים רק את הרב, ועוד דוגמאות למכביר. כשמע שאני משתתף באירועים שונים בקהילות נוספות בתל אביב, התעניין אם ואיך מכבדים אותי כרב.

"כאשר רעייתו נפטרה לפני כארבעה חודשים בבוקרו של יום השבת, לכל לראש שלח אלי לשאול כיצד לנהוג בצד ההלכתי. האמת היא כי חשתי נבוך, שכן הוא הוותיק ממני, הבין היטב בהלכות מסוג זה... אלא שחזקה עליו ההקפדה שלו לשאול את הרב בענייני הלכה.

"גם בתקופה האחרונה, כאשר בניין בית הכנסת נהרס על מנת לבנות בעז"ה, עברנו בינתיים להתפלל בבית כנסת 'יבנה' – שם המשיך הרב בוטמן בכל תפקידיו כגבאי ומשפיע", מסיים הרב הלפרן.